

Konferencija 2023:

PROGRAM

Umetnička kritika druge polovine 20. veka u Srbiji i
Jugoslaviji: ***Stanovišta, koncepti, rasprave***

Konferencija, 1. i 2. novembar 2023, Muzej Jugoslavije,
Beograd

Međunarodno udruženje likovnih kritičara AICA – sekcija Srbija

PROGRAM, 1. novembar 14:00 – 18:00

14:00 Uvodna reč: Konferencija ***Stanovišta, koncepti, rasprave*** – **Jelena Vesić i Simona Ognjanović**

14:15 Dejan Sretenović – Interval proširenih medija (Kritički koncept *prošireni mediji* u jugoslovenskoj umetničkoj kritici šezdesetih i sedamdesetih)

15:00 Diskusija sa predavačem i publikom, moderatori: **Aleksandra Sekulić i Vladimir Jerić Vlidi** [predavanje podržava Stanica – Servis za savremeni ples, reprezentativno udruženje u oblasti multimedije i digitalnih umetnosti]

15:30 Pauza

16:00 Jugoslovenski umetnički prostor kroz kritičarske pozicije Ješe Denegrija, predavanja i diskusije povodom objavljivanja knjige ***The Yugoslav Art Space: Ješa Denegri in the First Person*** Branislava Dimitrijevića i Jelene Vesić (JRP i Kontakt Vienna, engleski jezik)

16:00 Branislav Dimitrijević – Stavovi diferencijacije Ješe Denegrija: Pojam i praksa Druge linije

16:30 Jelena Vesić – Istorija umetnosti sa zvucima sopstvenog pravljenja: Ješa Denegri kao *kritičar-u-pokretu* i proizvodnja prostora

17:00 Razgovor sa **Ješom Denegrijem** i autorima knjige, moderatorke: **Simona Ognjanović** i **Ivana Bago**

PROGRAM, 2. novembar 12:00 – 16:00

12:00 Ivana Bago – Krleža/Meštrović: jugoslavenski primitivizam drugim sredstvima

12:30 Diskusija

13:00 Pauza

13:15 Ljiljana Kolečnik – Jugoslavenska kulturna razmjena, transnacionalne umjetničke mreže i kulturne politike Pokreta nesvrstanih zemalja

13:45 Diskusija

14:15 Pauza

14:30 Ana Sladojević – Mesto afričkih umetnosti u jugoslovenskom i post-jugoslovenskom samo-pozicioniranju unutar rasijalizovanih hijerarhija kolonijalne matrice moći

15:00 Diskusija, moderatorke: **Ana Miljanić** i **Jelena Vesić** ispred projekta *Primenjena Jugoslavija*, CZKD, 2022

Tema četvrtog ciklusa ovog višegodišnjeg programa – *Konceptualizacije jugoslovenskog umetničkog prostora i politike jugoslovenstva u likovnoj kritici XX veka* – odvija se u saradnji AICA Srbije i Muzeja Jugoslavije

Kustoskinja programa: **Jelena Vesić**

Kustoskinja-saradnica (Muzej Jugoslavije): **Simona Ognjanović**

Realizacija programa: **Slađana Petrović Varagić, Miroslav Karić**

Tehnička realizacija: **Dejan Parlić, Dušan Jevtić** (MJ), **Vlidi**, logo: **Andrej Dolinka**, špice: **Sreten Vuković**

Konferenciju podržava Ministarstvo kulture Republike Srbije, Muzej Jugoslavije, Stanica – Centar za savremeni ples i Seecult.

APSTRAKTI & BIOGRAFIJE

Interval proširenih medija

dr Dejan Sretenović

Prva tri izdanja međunarodnog festivala nove umetnosti „Aprilski susreti“, održana u Studentskom kulturnom centru u Beogradu (1972-1974), bila su u znaku proširenih medija. Termin „prošireni mediji“, izveden iz naziva knjige Džina Jangblada *Expanded Cinema*, postao je krovna odrednica za raznovrsne istraživačke, eksperimentalne, transgresivne i kritičke prakse u oblastima filma, izvođačkih umetnosti, vizuelne umetnosti, muzike i poezije koje su predstavljane na festivalu. On je u to vreme figurirao kao paradigmatika oznaka „duha vremena“ koja je povezivala eksperimentalni film, konceptualnu umetnost, video, performans, savremeni ples, improvizacijsku i elektronsku muziku, vizuelnu i konkretnu poeziju, sve one prakse koje su prekoračivale granice umetničkih disciplina, žanrova i medija, i često dovodile do intermedijalnih povezivanja i multimedijalnih sinteza. Na festivalu i oko njega razvijale su se žive debate i kritičke interpretacije vezane za pojam proširenih medija, kao i umetničke, kulturne i društvene promene koje ovaj klaster praksi proizvodi. Predavanje razmatra značaj uvođenja pojma u diskurs kritike i teorije umetnosti u datom istorijskom momentu koji s jedne strane obeležava sumiranje iskustva neoavangardi šezdesetih, a sa druge profilisanje iz njih proizašlih umetničkih operacija docnije imenovanih kao Nove umetničke prakse sedamdesetih. Interval proširenih medija važna je instanca za razumevanje zgusnutih linija kontinuiteta i diskontinuiteta između radikalnih umetničkih praksi šezdesetih i sedamdesetih u Jugoslaviji. Uvođenje pojma prošireni mediji biće analizirano kroz stanovišta Bore Ćosića i Branka Vučićevića (publikacija *Mixmedia*, časopis Rok) kao i kroz kritičarsku aktivnost Biljane Tomić i Božidara Zečevića u SKC-u (festival proširenih medija).

BIOGRAFIJA:

dr Dejan Sretenović je istoričar umetnosti, pisac, kustos i istraživač koji živi i radi u Stokholmu. Bio je kustos u Muzeju savremene umetnosti u Beogradu (1988-1993; 2001-2019) i direktor Centra za savremenu umetnost u Beogradu (1994-2000). Kurirao je više od četrdeset izložbi u zemlji i inostranstvu, od kojih je poslednja beogradska verzija retrospektive „Marina Abramović. Čistač“ (MSU, 2019). Objavio je veliki broj tekstova i nekoliko knjiga, uključujući *Umetnost prisvajanja* (2013), *Urnebesni kliker. Umetnost i politika beogradskog nadrealizma* (2016) i *Crveni horizont. Avangarda i revolucija u Jugoslaviji 1919-1932* (2021).

Jugoslovenski umetnički prostor (Ješa Denegri, Branislav Dimitrijević, Jelena Vesić)

Knjiga *The Yugoslav Art Space: Ješa Denegri in the First Person* (JRP i Kontakt Collection, Vienna, jesen-zima 2023), je knjiga tematskih konverzacija koje su Jelena Vesić i Branislav Dimitrijević vodili sa Denegrijem između 2016. i 2018. godine, uz prevod na engleski jezik njegovih sedam tekstova, referentnih za ovu konverzaciju, i pisanih između 1968. i 1993. godine. Termin jugoslovenski umetnički prostor, što je i naslov ove knjige, Denegri plasira kroz naziv izložbe stalne postavke Muzeja savremene umetnosti – Beograd, 2002. godine (za vreme direktorke Branislave Anđelković), u trenutku društvenog bujanja nacionalnih istorijskih revizionizama i animoziteta spram svake vrste afirmativnog pomena jugoslovenstva.. Za njega je taj prostor „decentralizovan, a ipak objedinjen“, manje natkriljen pojmovima kao što su „sistem“, „režim“ ili čak „ideologija“, a više proizveden kroz materijalne prakse, „tesnih saradnji“ i „prisnih međuljudskih odnosa“. Autori knjige – Vesić i Dimitrijević – postavljaju figuru kritičara, Ješu Denegrija „u prvo lice“ posmatrajući njegov život i

rad, kretanje, saradnju, kontakte i koncepte kao proces „pravljena istorije umetnosti“ izvan mistike samobitnosti velikih autora, ideja i paradigmi.

Razgovori se odvijaju kroz diskusije o raznorodnim i međusobno povezanim fenomenima umetnosti druge polovine XX veka: angažovanoj figuraciji i lokalnim tradicijama, ideologiji forme – umerenom modernizmu i radikalnom formalizmu, umetnosti konstruktivnog pristupa i Denegrijevom konceptu *druge linije*, anti-modernizmu i principu „sudbine“ u vremenu „projekta“ (Argan). Diskusija se otvara ka različitim pozicijama umetnika u centru i na marginama umetničkog sistema, prateći proces konsolidacije modernističkih umetničkih institucija u socijalističkoj Jugoslaviji, kao i pravce razvitka kontra-kulturnog alternativnog institucionalizma. Anegdotalnost, događajnost, povezivanje i mobilnost podcrtavaju materijalističku analizu istorije umetnosti kao glavni pristup ove knjige. Jugoslovenski umetnički prostor se gradi iznutra i spolja. Deo konverzacija se odnosi na izložbe jugoslovenske umetnosti u inostranstvu poput velike izložbe *Tendencije u jugoslovenskoj umetnosti danas 1978-1980* ili Pariskog bijenala 1971, jugoslovenske sekcije, koje je kurirao Denegri.

Razgovor sa Denegrijem i autorima knjige moderiraju dr Ivana Bago i mr Simona Ognjanović, kustoskinja Muzeja Jugoslavije

Stavovi diferencijacije Ješe Denegrija: Pojam i praksa Druge linije

dr Branislav Dimitrijević

Uz pojam „umetnosti konstruktivnog pristupa“, pojam „druge linije“ ima posebno mesto u kritičkom i teorijskom radu Ješe Denegrija, jer oba pojma podrazumevaju aktivno zagovaranje nekog stava diferencijacije *o* i *u* umetnosti, i to stava koji je

koliko umetničko-jezičke toliko i umetničko-sistemske prirode, radikalno konfrontirane dominantnoj građanskoj kulturi. Izlaganje će biti posvećeno okolnostima nastanka i polemičke upotrebe ovog pojma, ali takođe i njegovoj mogućoj relevantnosti za diskurse savremene umetnosti.

Peter Osborne govori o tome kako je „alternativna tradicija“ u umetnosti 20. veka (ona od istorijskih avangardi do konceptualne i post-konceptualne umetnosti) za savremenu umetnost postala njena „glavna tradicija“. U pojmu Druge linije, koja kod Denegrija sazreva i artikuliše se od kraja šezdesetih do kraja osamdesetih godina, nalazi se jedna izuzetno značajna istorijska i teorijska propozicija koja u okolostima svoga periferijskog statusa predlaže kritičku argumentaciju i artikulaciju upravo jedne „alternativne tradicije“ čije konsekvence još nisu dosegnute i dokinute njenim „paralelnim postojanjem“, s one strane kulture glavnog toka.

BIOGRAFIJA:

dr Branislav Dimitrijević je profesor istorije i teorije umetnosti na Visokoj školi za likovnu i primenjenu umetnost u Beogradu i gostujući predavač na inostranim umetničkim školama i univerzitetima. Njegova istraživačka, spisateljska i predavačka interesovanja su u polju moderne, avangardne i savremene umetnosti, a pre svega umetnosti i kulture socijalističke Jugoslavije.

Objavljene knjige: *Potrošeni socijalizam – Kultura, konzumerizam i društvena imaginacija u Jugoslaviji*, Fabrika knjiga, 2016; *Slatki film Dušana Makavejeva*, Muzej savremene umetnosti, Beograd, 2017; *O normalnosti – Umetnost u Srbiji 1989-2001* (2005); *Ovo nikad nije bilo – Slikarstvo Predraga Neškovića* (2014); *Protiv umetnosti: Goran Đorđević – Kopije* (2015), i druge. Ove godine iz štampe izlazi knjiga o kritičkom i teorijskom radu Ješe Denegrija u ko-autorstvu sa Jelenom Vesić: *The Yugoslav Art Space: Ješa Denegri in the First Person*, JRPI Editions & les presses du r.el, 2023.

Od sredine 1990ih deluje kao kustos izložbi savremene umetnosti među kojima su: *Gud Lajf – Fizički narativi i prostorne imaginacije* (52. Oktobarski salon, Geozavod, Beograd, 2012); *No Network* (Atomski bunker, Konjic, 2011); *FAQ Serbia* (ACF, New York, 2010); *U raskoraku – Izmeštanje, saosećanje i humor u savremenoj britanskoj umetnosti* (MSU, Beograd, 2007); *Ubistvo* (CZKD, 1997), itd. Godine 2018. je pokrenuo seriju izložbi pod naslovom *Srpske Lepe Umetnosti* u Ostavinskoj galeriji u Beogradu.

Politički je aktivan u pokretu Ne davimo Beograd gde koordiniše Grupu za kulturu.

Za izabrane tekstove videti: independent.academia.edu/BranislavDimitrijevic

Istorija umetnosti sa zvucima sopstvenog pravljenja: Ješa Denegri kao *kritičar-u-pokretu* i proizvodnja prostora

dr Jelena Vesić

Pojam *jugoslovenski umetnički prostor* kojim započinjemo konverzacije sa Ješom Denegrijem u knjizi istoimenog naziva, odnosi se na „kretanja i razmene“, radije nego na „velike lokalne tradicije“ i „monumentalne istorijske i filozofske narative“. Denegrijev pogled se može dovesti u vezu sa stanovištima kulturne antropologije Jamesa Clifforda, prema kome je istorija modernosti i moderne umetnosti pitanje „puteva, susreta i prevoda“, radije nego „korena“. Oba autora govore o tome da se

istorija umetnosti XX veka ne može zatvoriti u diskusioni binom lokalno-internacionalno, već je reč o kompleksnoj dinamici, o kretanju kroz koje se dešavaju razmene, ukrštanja i polemike, formiraju stanovišta i pozicije subjekata, kroz koja se profiliše kritički diskurs. U konverzacijama sa Denegrijem razmatramo pojam *jugoslovenski umetnički prostor* kroz materijalnu praksu, kroz priču o kretanju i susretanju, kroz figuru *kritičara-u-pokretu* – „Ješu Denegrija u prvom licu“ – kao svedoka i aktera, učesnika i diskutanta.

Denegri je savremen jer je snažno vezan za prostor i vreme u kojem obitava, povezuje ga svojim pokretom, prateći i proizvodeći kretanje u umetnosti, obuhvata ga svojim radom i društvenim delovanjem. Denegri neumorno putuje kako bi video nove izložbe i umetničke događaje, velike i male, *mainstream* i alternativne. Denegri je prisutan, a biti prisutan u ovom kontekstu znači biti „pored“ i „solidaran“ sa okolnostima, ljudima i događajima koji nas okružuju. Konverzacioni format knjige prati tu dinamiku, tu materijalnu praksu. U diskusionom raspakivanju događaja „iza kulisa“ objavljenih tekstova, izložbi, radova Ješe Denegrija (od kojih su mnogi dobro poznati stručnoj javnosti) istoričarsko-umetnički koncepti izvlače se iz svojih zatvorenih i apstraktnih oblika i ponovno povezuju s telom, subjektivnošću i životom. Iznosimo na površinu znanje koje demistifikuje suvoparni kondenzat „čistog znanja“ i otkriva se kao proces proizvodnje. Uvećavamo fragmente i ulazimo dublje u detalje postojećih narativa istorije umetnosti. Čujemo zvuke njenog sopstvenog pravljenja.

BIOGRAFIJA:

dr Jelena Vesić je nezavisna kustoskinja, istraživačica, urednica i predavačica. Kourednica časopisa za sliku i politiku *Prelom* (2001-2010). Kourednica je časopisa *Red Thread* (Istanbul) i članica savetničkog odbora časopisa *Mezosfera* (Budimpešta). Predsednica je Međunarodnog udruženja likovnih kritičara AICA, sekcija Srbije od 2021 godine.

Vesić je aktivna u polju izdavaštva, istraživanja i izlagačke prakse koja ukršta političku teoriju i savremenu umetnost. Bavi se politikama istorizacije i izlaganja u

globalnom kontekstu Hladnog rata, sa fokusom na bivšu Jugoslaviju i zemlje socijalizma. Takođe se bavi afektivnim i umetničkim radom u vremenu kognitivnog kapitalizma kroz propitivanje autonomije i samoorganizacije sa feminističkih pozicija

Vesić je kurirala mnoštvo izložbi u zemlji i inostranstvu, uključujući kolektivni izlagački projekt *Političke prakse (post) jugoslovenske umetnosti* (Muzej istorije Jugoslavije, 2009) kao i međunarodnu izložbu *Lecture Performance* (Muzej savremene umetnosti i Kunstverein u Kelnu, 2010). Njena recentna izložba *O kolektivizaciji: Narativi o jugoslovenskim avangardnim umetničkim kolektivima i primeri feminističkih intervencija* prikazana je u Modernoj Galeriji – Ljubljana, 2022.

Najnovije publikacije: *Alt-Truths and Insta-Realities: The Psychopolitics of Contemporary Right*, Red Thread #5 (sa Vladimirom Jerićem Vlidijem, 2020), zbornik *Feminist Takes: Early Works by Želimir Žilnik* (sa Antoniom Majačom – inicijatorom projekta i Rachel O'Reilly, Sternberg Press, 2021) knjiga *The Yugoslav Art Space: Ješa Denegri in the First Person* (sa Branislavom Dimitrijevićem, JRP, 2023).

Krleža/Meštrović: jugoslavenski primitivizam drugim sredstvima

dr Ivana Bago

U knjizi *Likovna kritika u Hrvatskoj, 1868.-1951.* autorice Jasne Galjer ime Miroslava Krleže spominje se na više od 100 stranica, što predstavlja gotovo jednu trećinu te knjige. Činjenica da je upravo jedan književni pisac postavio temelje promišljanju likovnosti u domaćem kontekstu govori o prostoru i vremenu u kojem se profesionalizacija umjetničkih zanimanja u velikoj mjeri još nije dogodila, ali i o izrazitom interesu koji je Krleža, taj autodidakt i amater par excellence, gajio upravo za vizualnu umjetnost. Iako prigodničarski, tj. nastao povodom objave grafičke mape

Krste Hegedušića, nije slučajno da je Krleža svoj temeljni estetički traktat, *Predgovor Podravskim motivima Krste Hegedušića* (1933.), razvio na predlošku umjetnosti a ne književnosti, kao što je simptomatično da jugoslavenski „portret mladog umjetnika”, roman *Povratak Filipa Latinovicza* (1932), za paradigmatiku umjetničku figuru uzima slikara. U svom ću izlaganju predložiti da se Krležina trajna preokupacija vizualnom umjetnošću, a osobito njenim (geo)političkim konzekvencama, može sagledati jedino u odnosu na sjenu koju nad njom kontinuirano stvara monumentalna figura Ivana Meštrovića. Krležina prvotna zanesenost prema Meštrovićevu djelu, koja se vrlo brzo pretvorila u gnjevni animozitet, suoblikovala je i putanju Krležinih političkih stavova od mladalačkog jugoslavenskog nacionalizma (tzv. integralnog jugoslavenstva) do jednake zanesenosti sovjetskom revolucijom, a zatim i razočaranosti njenim učincima i zagovaranju jugoslavenske autonomaške socijalističke pozicije. Premda je odbacio Meštrovića, a s njim i svoj mladalački jugoslavenski nacionalizam, Krležina estetika se ipak može iščitati kao nastavak Meštrovićevske estetike drugim sredstvima. Socijalistička i historijsko-materijalistička orijentacija su ono što definira tu drugost, kojom je modificirano ono što im je zajedničko, a to je linija zagovaranja onoga što bi se moglo nazvati jugoslavenskim primitivizmom, koju su obojica artikulirali kao anti-kolonijalnu opciju usidrenu u ideji zajedničke patnje i potlačenosti južnoslavenskih naroda kroz povijest, čija se vizualna i ideološka emancipacija temelji na predlošcima iz prošlosti: epskom folkloru u slučaju Meštrovića, i vernakularnom seljačkom izrazu i bogumilskim nadgrobnim spomenicima u slučaju Krleže.

BIOGRAFIJA:

dr Ivana Bago je nezavisna istraživačica, povjesničarka i teoretičarka umjetnosti, i kustosica koja živi u Zagrebu. Godine 2018. doktorirala je na Odsjeku za povijest umjetnosti i vizualnu kulturu na Sveučilištu Duke u SAD-u. Suosnivačica je (s Antonijom Majačom) organizacije Delve I Institut za trajanje, mjesto i varijable (www.delve.hr). Kao vanjska suradnica predavala je na Sveučilištu primijenjene umjetnosti u Beču, Sveučilištu u Splitu i Zagrebu, i na WHW Akademiji. U znanstvenim publikacijama, ali i likovnim časopisima poput *Artforum-a*, *e-flux-a* i *mezosfere* redovito objavljuje članke, eseje i likovne kritike na temu suvremene

umjetnosti, s posebnim naglaskom na konceptualnu umjetnost, povijest izložbenih i kustoskih praksi, performans, feminizam, umjetnost i tehnologiju, (post)jugoslavensku umjetnost, i paradigme historizacije umjetnosti nakon 1989. Članica je uredničkog vijeća časopisa *ARTMargins*. Dobitnica je stipendijske nagrade Igor Zabel za 2020. godinu. U njene kustoske projekte spadaju: *Točke susreta: Dokumenti u nastajanju 1968.-1982.*, Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb, 2021; *Moving Forwards, Counting Backwards*, University Museum of Contemporary Art, Mexico City, 2012; *Gdje se sve tek treba dogoditi*, Spaport Biennale, Banja Luka, 2009-2010; *Narančasti pas i druge priče*, Performance Studies international, Zagreb, 2009; *Stalking with Stories*, Apexart, New York, 2007. godine.

Jugoslavenska kulturna razmjena, transnacionalne umjetničke mreže i kulturne politike Pokreta nesvrstanih zemalja

dr Ljiljana Kolečnik

Institut za povijest umjetnosti, Zagreb

Razmatranje obujma, strukture, organizacije i nositelja jugoslavenske kulturne razmjene s inozemstvom, posebice one u području likovnih umjetnosti, nužno se nadaje kao usporedno razmatranje kulturalne i političke povijesti SFRJ, usloženih prijelomima i zaokretima u njezinoj unutarnjoj i vanjskoj politici, a – posebice – sudjelovanjem Jugoslavije u Pokretu nesvrstanih zemalja, kao projektu postkolonijalnog *svjetostvaranja* (worldmaking) koji znatno komplicira sve, dotad razvijene, suradničke i razmjenske prakse. Pristupi li joj se iz perspektive politike nesvrstavanja, jugoslavenska kulturna razmjena s inozemstvom postavlja ponajprije pitanje razumijevanja kultura i kulturnih potreba Globalnog Juga, odnosno razumijevanja novih i drukčijih mehanizama proizvodnje i diseminacije slika (umjetničkih predmeta), cirkulacije ideja, osoba i oblikovnih praksi ukotvljenih u

mreže neformalne transnacionalne razmjene i suradnje koje istovremeno odražavaju i subvertiraju kulturne politike hladnog rata. Pozicionirane u kontaktne zone književne i vizualne kulture, politike i političkog aktivizma, one podjednako obuhvaćaju komunikacijske platforme (časopise i male izdavačke kuće), lokacije političkog aktivizma (mreže političkih i kulturnih organizacija, tiskara i grafičkih radionica vezanih uz proizvodnju slika otpora i transnacionalne solidarnosti), kao i kretanja umjetnika i kulturnih radnika kroz prostor i vrijeme Globalnog Juga, kojima se iscrtavaju trajektoriji politika i poetika antikolonijalnog i antimperijalističkog otpora. Uključenost Jugoslavije u njihovu artikulaciju, moguće je – dijelom – ispitati analizom putanja i sadržaja izložbi jugoslavenske umjetnosti koje su kružile tim likvidnim prostorom od početka 1960-ih do kraja 1980-ih godina, koristeći pritom metodologiju digitalne povijesti umjetnosti i pitajući se da li i što nam njezini rezultati mogu reći i o „liminalnoj hegemoniji“ Jugoslavije unutar PNZ-a (Stubbs, 2023) te o poziciji kulture i unutar jugoslavenske i unutar politike nesvrstavanja u cjelini.

BIOGRAFIJA:

dr Ljiljana Kolečnik znanstvena je savjetnica Instituta za povijest umjetnosti u Zagrebu. U fokusu njezinih istraživanja nalazi se poslijeratna umjetnost jugoistočne i srednje Europe, a posebno odnos umjetnosti i politike, te kulturne i rodne politike u razdoblju socijalizma. Autorica je, urednica i suurednica nekoliko knjiga (*Modern and Contemporary Artists' Networks. An Inquiry into Digital History of Art and Architecture*, 2018; *French Artistic Culture and Central-East European Modern Art*, 2017; *Socijalizam i Modernost – Umjetnost, kultura, politika 1950-1974*, 2013) te brojnih članaka o umjetničkoj kritici, umjetnosti i kulturnim politikama socijalističke Jugoslavije. Trenutačno vodi projekt *Models and Practices of Global Cultural Exchange and Non-aligned Movement. Research in the Spatio-Temporal Cultural Dynamics* (Institut za povijest umjetnosti iz Zagreba i Akademija likovne umjetnosti i dizajna iz Ljubljane). Osnivačica je Regionalnog centra za umjetnost, kulturu i nove medije pri Institutu za povijest umjetnosti u Zagrebu, suosnivačica Centra za ženske studije u Zagrebu i pokretačica inicijative za osnivanje radne grupe za digitalnu povijest umjetnosti pri DARIAH-EU.

Mesto afričkih umetnosti u jugoslovenskom i post-jugoslovenskom samo-pozicioniranju unutar rasijalizovanih hijerarhija kolonijalne matrice moći

dr Ana Sladojević

Kritika koja se bavi konstrukcijom i reprezentacijom afričkih umetnosti unutar zapadnocentričnih institucija 20. veka, ugao je iz kog se mogu sagledati i druga, daleko šira kulturna i politička pozicioniranja, među kojima su i pitanja samo-pozicioniranja unutar rasijalizovanih hijerarhija kolonijalne matrice moći. U ovom izlaganju, cilj nije istorizacija mesta afričkih umetnosti u institucijama umetnosti i kulture u jugoslovenskom kontekstu, već radije korišćenje pomenute kritike kao specifične optike u pokušaju razgradnje naturalizovanih slika, kako o sebi, tako i o modernoj nacionalnoj državi i domenima kulture i nasleđa. Oslanjajući se na primere u rasponu od sto godina: rasprave o afričkoj umetnosti s početka 1920ih, zatim odnos prema afričkim umetnostima u kontekstu nesvrstanosti i političkih relacija sa afričkim zemljama 1970ih, i konačno savremenu re-politizaciju nesvrstanosti u Srbiji u uslovima rasnog slepila (color blindness) u regionu, mapiraću trajektoriju povezanosti između moderne nacionalne države, domena reprezentacije umetnosti i procesa rasijalizacije. Izlaganje teži da ne izgubi iz vida kompleksnost regiona, sugerišući da, uprkos naučenim dihotomijama u mišljenju, dve potpuno suprotne misli, stanovišta ili uverenja mogu da postoje naporedo; drugim rečima, da istorija anti-kolonijalizma i anti-rasizma na ovim prostorima ne isključuje ovaj region iz globalnih promišljanja rasijalizacije, imajući u vidu načine na koje je samo funkcionisanje, pa tako i kulturalna reprezentacija moderne nacionalne države, isprepleteno sa dugim procesima vulnerabilizacije određenih delova populacije.

BIOGRAFIJA:

dr Ana Sladojević je nezavisna kustoskinja i teoretičarka umetnosti. Kombinujući kustoske i umetničke metodologije u svom radu, ona upućuje na ne/vidljive privilegije i ne/vidljivo nasilje perpetuirano kroz polje nasleđa – koje se uspostavlja kao normativno i nadležno u konstruisanju društvenog sećanja i pamćenja. Doktorirala je u okviru Interdisciplinarnih studija – Grupe za teoriju umetnosti i medija Univerziteta umetnosti u Beogradu, u Srbiji. Neki od projekata i izložbi u kojima je učestvovala su *Rasizam bez rasista: institucije kulture i nasleđa* – čitajuća i diskusiona grupa uspostavljena na predlog i u saradnji sa Jelenom Savić (CZKD), 2023), izložbe *Antikolonijalni muzej* (MAU, 2022) i *O istrajnosti* (CZKD, 2021). Takođe je učestvovala u sledećim projektima: „Southern Constellations: The Poetics of the Non-Aligned“, Muzej sodobne umetnosti Metelkova/Moderna Galerija, Ljubljana (2019) / Asia Culture Center, Gwangju (2020); „Tito u Africi: slike solidarnosti“, Muzej Jugoslavije, Beograd (2017) / Pitt Rivers Museum, Oxford (2018) / Wende Museum, Los Angeles (2019); „NYIMPA KOR NDZIDZI, Čovek ne može opstati sam, (Re)konceptualizacija Muzeja afričke umetnosti – zbirke Vede i Dr Zdravka Pečara, MAU, Beograd (2017-2018); „Nesvrstani modernizmi“, Muzej savremene umetnosti u Beogradu / ERSTE Stiftung (2011-2016).

Kustoskinja programa: **dr Jelena Vesić**

Kustoskinja-saradnica (Muzej Jugoslavije): **Simona Ognjanović**

Projekat kritičke istorizacije likovne kritike u Srbiji i Jugoslaviji je pokrenut na inicijativu Jelene Vesić 2016. godine.

Projekat je podržalo Ministarstvo kulture i informisanja Republike Srbije i SEEcult.org kao medijski partner.

Usled ograničenog budžeta, izvođenje projekta su takođe podržali članovi i članice Udruženja likovnih kritičara (AICA – Srbija) svojim besplatnim radom i konstruktivnim entuzijazmom.

***

Međunarodno udruženje likovnih kritičara AICA – Sekcija Srbije aktivno radi od osnivanja 1955. godine.

Udruženje likovnih kritičara je dobrovoljno, neprofitno, nestranačko i nepolitičko udruženje koje okuplja likovne kritičare i kustose čije se stručne i profesionalne delatnosti odnose na kritiku i pisanje tekstova o umetnosti u medijima, na edukaciju, na pripremu i realizaciju izložbi, a radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva na polju razvoja i unapređenja moderne i savremene umetnosti.